

D Ü Ş Ü N C E

ГУПСЫС

köklerden
geleceğe

Şimali Kafkas Derneği gençlerinin çalışmasıdır.

Tasarım: Geriye Talha

“güzelim coğrafyaya
kan ve acının düştüğü
zamanlar”

Ağustos
2 0 2 1

18.
Sayı

Samaşki Katliamı'nı Hatırlamak

Gerige Talha

Giriş

Tacikistan İç Savaşı ile birlikte Çeçenistan'daki savaş yüz bine yakın ölü, yüz binlerce mülteci, evsiz insan ve tahrip olmuş bir şehir ile bir zamanlar Sovyetler Birliği topraklarında 2. Dünya Savaşı'ndan beri meydana gelen en ciddi çatışmadır (Demir, 2010). Yaklaşık 15 yıla yayılan savaşta sivillerin acımasızca öldürüldüğü birçok trajik olay yaşanmıştır. Bu olayları hatırlamak, yaşananları anlamak açısından oldukça önemlidir. Bu trajik olaylardan biri de 1995 yılı Nisan ayında gerçekleşen Samaşki katliamıdır. Çeçen Savaşı boyunca birçok köy ve kasaba harap olurken 12.000 nüfuslu bir kasaba olan Şamaski'de yaşanan katliamın acısını çok az kişi unutmıştır.

Saldırının Gerekçesi

Samaşki, Grozni'ye giden demiryolu hattının tam yanında aynı zamanda Grozni'ye giden otoyolun yakınında bulunmaktaydı. Çeçen savaşçılar, Rus askerlerinin demiryoluyla silah taşıma faaliyetlerini sabote etmek amacıyla köyde mevzilenerek askeri faaliyetlerde bulunmaktaydılar. Moskova'daki Memorial İnsan Hakları Merkezi tarafından hazırlanan rapor için saldırının tanıkları ile yapılan görüşmelerde İnsan Hakları Merkezi müfettişleri saldırı öncesi Rus askerlerinin kasabanın yakınlarındaki küçük bir Çeçen savaşçı grubuyla çatıştığını doğrulamıştır (Hoffman, 1996).

Köyü kuşatan Rus askerleri tarafından Samaşki sakinlerine "sözde" köyde saklanan 264 makineli tüfeğin 7 Nisan saat 07.00'ye kadar kendilerine teslim edilmesine dair bir ultimatom verildi. Eğer tüfekler teslim edilmezse köye saldırı başlatılacaktı.

Her ne kadar Çeçen savaşçılar daha önce Samaşki köyünde mevzilense bile kuşatma öncesi köyden çıkmışlardı. Köyde ne o kadar fazla miktarda silah ne de savaşçı bulunmaktaydı. Çeçen savaşçılar köyü terk ettiğinden dolayı köyün güçlü bir savunması da yoktu.

Katliam

Rus askerleri verdikleri süreyi beklemeden saat 22.30'dan itibaren köyü gece karanlığında yoğun bombardımana tuttu. Topçuların bombardımanı sonucu yıkılan evlerin enkazları altında siviller kaldı. İnsanlar köyde gece karanlığında sokaklarda koşturup mermilerden kaçmaya çalışırken köydeki en ufak bir hareketi fark eden Rus askerleri, köyün etrafını saran otomatik ve makineli tüfeklerle insanların üzerine ateş açtılar (Zakayev, 2020: 70). Bu bombardıman saat 01.30'a kadar aralıksız sürdü. Saat 07.00-10.00 arasında bir hava bombardımanı daha yapıldı. Köy sakinlerinin, hatta çocuk ve kadınlardan oluşan grupların köyden çıkışına izin verilmezken gazetecilerin, insan hakları savunucularının ve Kızıl Haç temsilcilerinin köye girişine izin verilmedi.

Rus askerleri 7 Nisan'da saat 18.00'de köye girmeye başladı ve köye giren askerler köyün dış mahallerini işgal etti. Bu esnada köye girmeye başlayan Zırhlı Piyade Araçları camileri vurdu. Bu sırada çevredeki ormanlık alandan köye giren bazı Çeçen savaşçılar ve Samaşki yerlileri Rus kuvvetlerine karşı şiddetli bir direniş göstermeye başladı (Zakayev, 2020: 70). Hava ve karadan yapılan bombardıman 8 Nisan'da da devam etti. Rus askerleri kadınları ve çocukları acımadan öldürdüler. İlkokul çağındaki on üç çocuğun bedeni okul binasındaki bir tele asılmış halde bulundu. Kurbanların kanı ile duvara, "Müze sergisi: Çeçenistan'ın geleceği" ve "Rus ayısı uyandı!" yazılıydı (Zakayev, 2020: 71).

128 görgü tanığının ifadelerine göre Rus askerleri, kasıtlı ve keyfi şekilde köy sakinlerini öldürdü ve evlerini yaktı. Tanıkların çoğu OMON askerlerinin sarhoş ve uyuşturucu etkisinde olduğunu bildirdi. Çoğunlukla kadınların, çocukların ve yaşlıların saklandığı bodrum katlarına ateş açıldı ve el bombaları atıldı.

Tanıklıklar

Katliamdan kurtulan 64 yaşındaki Shakhid Adulyev, Rusya'nın Grozni'de yarattığı yıkım hatırlatıldığında "kötü ama bu daha da kötü. Bize burada yaptıkları şeyin, hayvanlara bile yapılmaması gerekiyor" dedi (Hoffman, 1996).

Vera Magamudova "bodrumlara el bombaları atıldılar. Savaşmamızı istediler. Askerleri bize verin diye bağırıp durdular. Ama burada dasker yoktu. Bir tane bile yok. Bana bu kasabada ölen bir askerin mezarını gösterin" dedi (Specter, 1995).

Hasan Khasanov, "Bu kasabada neredeyse silah taşıyabilecek kimse kalmamıştı ve Rus askerleri bunu biliyordu" dedi. "Burası dağlarda ücra bir köy değil. Herkesin bildiği bir köy. Arabayla geçip kimin burada olup kimin olmadığını kendinizin görmesi kolaydır. Ruslar bunu biliyordu çünkü buradaydılar." (Specter, 1995)

Katliam sırasında evinin mahzeninde çocuklarıyla birlikte saklanan 28 yaşındaki Taos Mahumayan “Bizim için geldiklerini duyduk. ‘Ateş etmeyin! Biz kadınız, barışçıl insanlarız’ diye bağırdık.” İkinci gün Rus askerlerinin, çoğu evi yaktığını söyleyen Mahumayan, yüzünden yaşlar süzülürken, “Her yerde yangınlar vardı ve nefes alamadık. Bebeklere su bile alamadık” dedi (Specter, 1995).

31 yaşındaki Uslan Mortaziliyev, “bodrumda bebeklerimle ve karımla birlikteydim. Babam yukarıdaydı. 75 yaşındaydı. Eve girerken onu başından vurdular” dedi. Daha sonra askerler Mortaziliyev’i, Mozdok’taki askeri karargaha götürerek 12 gün boyunca karargahda tuttular. Mortaziliyev “Benden asi olduğumu kabul etmemi istediler. Silahlarımın nerede olduğunu sordular. Babamın öldüğünü, annemin de üzüntüden ölmek üzere olduğunu söyledim. Sonunda pasaportumu ikiye böldüler ve beni eve gönderdiler” dedi (Specter, 1995).

Katliam Sonrası

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Raporuna göre (United Nations, 1996) Samaşki köyüne düzenlenen saldırı sonrasında tutuklanan siviller işkence ve kötü muameleye maruz bırakıldı. Aynı rapora göre, katliam sonucunda 100’den fazla sivilin öldürüldüğü ifade edilmektedir. Memorial İnsan Hakları Merkezi olayla ilgili bir soruşturma yürütmüş ve şu sonuca varmıştır (United Nations, 1996; Hoffman, 1996) : (a) Rus askerleri kapsamlı ev aramaları da dahil olmak üzere bir “temizleme” operasyonu yürütmüş ve bu sırada sivilleri öldürmüş, evler kundaklanmış ve tutuklular kötü muamele görmüştür; (b) çoğu silahlı çatışmalara katılmayan en az 103 sivil öldürülmüş; (c) köy ablukaya alındığından dolayı, yaralılar 10 Nisan 1995’e kadar nitelikli tıbbi yardıma erişememiş ve bunun sonucunda birçoğu hayatını kaybetmiştir; (d) köyün erkekleri ayırım gözetmeksizin keyfi olarak gözaltında tutulmanın yanı sıra işkence, dayak, kötü muamele ve yargısız infazlara maruz bırakılmıştır.

Zakayev (2020)’e göre köye yapılan saldırı sonucunda “en akıl almaz” ve “sadist” yollarla yaklaşık 500 köylü öldürülmüştür. Samaşki’ye yapılan saldırı savaş karşıtı Ruslar tarafından protesto edilmiş ve bazı kişiler yapılan katliamı Amerika Birleşik Devletleri askerlerinin My Lai’deki Vietnamlı sivillere yönelik yaptığı katliama benzetmiştir (Hoffman, 1996).

Haftalık olarak yayınlanan Moscow News katliamı kınayan başyazıların birinde “Rusların Samaşki’de yaptıkları, Almanların savaş boyunca bize yaptıklarının aynısıdır” dedi. Gazete “Ama Ruslar bunu kendi halkına yaptı. Ve bu affedilemez. O günlerde Samaşki’de yaşananların tek bir tanımı var: Soykırım” diyerek yazıyı sonlandırdı (Specter, 1995).

Çeçenya’daki Rus kuvvelerinin komutanı Orgeneral Anatoly S. Kulikov saldırıdan sonra düzenlediği basın toplantısında bunun bir savaş olduğunu belirterek “Bize ateş ettiler. Önce biz ateş etmedik. 120 kişinin öldüğü doğru ama onlar bize direnen ve bizimle savaşan insanlardı” dedi (Specter, 1995).

Hem film yönetmeni hem de RF Parlamento üyesi olan Stanislav Govorukhin, İnsan Hakları liderlerinin Samaşki’de yapılan askeri operasyonu eleştirmelerinden dolayı hapse atılmalarını söyleyerek İnsan Hakları liderlerini kınadı. Ayrıca savaşı kovuşturması için kurulan meclis komisyonunun başkanı olan Govorukhin, Samaşki’yi ziyaret etti ve burada etik olmayan bir şeyin yaşanmadığını söyledi.

Sonuç Yerine

Her ne kadar Rus yetkililer tarafından saldırının sivillere yönelik yapılmadığı iddia edilse de ölenlerin yaşlarına baktığımızda savaşmak için ya çok genç ya da çok yaşlı oldukları görülmektedir. Rus yetkililerin bu söylemlerinin ellerindeki kanı gizlemek için bir propagandadan başka bir şey olmadığı anlaşılmaktadır. Rusya Devleti dışındaki kurumlar (İnsan Hakları Merkezleri, Birleşmiş Milletler vs.) katliamın boyutu hakkında daha açık bilgiler vermektedir.

Kaynakça

Zakayev, A. (2020) Zapt Et Ya Da Yok Et – Son Başkanın Çeçenistan Hatıraları, Batuhan Sagun (cev.), 1. Baskı, Ankara: Koyu Siyah.
United Nations (1996), The situation of human rights in the Republic of Chechnya of the Russian Federation, Report of the Secretary – General, Commission on Human Rights, 26 March 1996, http://hrlibrary.umn.edu/commission/country52/1996_13.htm.
Hoffman, D. (1996), “Chechen Town’s Survivors Live Amid Ashes and Rubble of Russian Attacks”, The Washington Post, 17 August 1996, <https://reliefweb.int/report/russian-federation/chechen-towns-survivors-live-amid-ashes-and-rubble-russian-attacks>.
Specter, M. (1995) “Russians’ Killing of 100 Civilians in a Chechen Town Stirs Outrage”, The New York Times, 8 May 1995, Section A, Page 1, <https://www.nytimes.com/1995/05/08/world/russians-killing-of-100-civilians-in-a-chechen-town-stirs-outrage.html>.
Demir, İ. (2010) “Kafkasya ve Çeçenistan Çatışması”, <https://www.tuicakademi.org/kafkasya-ve-cecenistan-catismasi/>, Erişim Tarihi: 2.08.2010.

Bardağın dibindeki çayı da aceleyle yudumladılar. Bugünkü programları yoğundu. Yaz boyunca misafir ettiği arkadaşı Selim'i, Jankat'ın düğününe götürecekti. "Çerkes düğünü bu, öyle sokağa çıkar gibi gidilmez." demişti gururlu gururlu. İlk iş berbere gideceklerdi sonra da gömlekleri almaya. Hem kendine hem arkadaşına Adige Cane diktirmişti. Selim de heyecanlıydı bugün. İlk defa bir Çerkes düğününe şahitlik edecekti. Birkaç şeşen videosu izlemişti gerçi Youtube'dan. Bir videonun altına: "Dişisine kur yapan güvercin dansı gibi." yorumunu eklemişti. Evden çıkarken "Düğünde belki bir Çerkes kıızıyla tanışırım." dedi gülerek. Ali de gülümsemeye çalıştı. Nedendir bilinmez, arkadaşı ne zaman böyle bir talepte bulunsa içi daralırdı. "Hayırlısı..." dedi.

İki kere görmüş değildi Jankat'ı. Ancak annesinin adını fazlaca duymuştu: Sibel... 21. yüzyılda başkent Ankara'da bir Setenay Guaşe'ydi sanki. Tüm akrabalar arasında iyiliğiyle, güzelliğiyle, kültüre hâkimiyetiyle bilinirdi. İşte oğlu bir Laz kıızıyla evleniyordu. Nasip işi... Nısaşe olmayacak ama bir Cegu yaparız herhâlde diye düşündü Ali. En iyisinden iki tane de kare çikolata aldı.

***

Düğün masasına bakan, sıra sıra dizilmiş sandalyeler dikkatini çekti. Bahçenin arka tarafına doğru ise kokteyl masalarında ikramlar vardı. Arka planda Ed Sheeran'ın Perfect şarkısı çalıyordu. Ali'nin en sevdiği şarkılardan biriydi ama şaşırmıştı. Fon müziklerinin hepsi yabancıydı. Düğün sunucusu, damat ve gelin için kuvvetli bir alkış istedi. Kalabalığın bir kısmı heyecanla ayağa kalktı. Gelin gelirken oturulmazdı ama bu sefer farklıydı. Durumun kültürle ilgisi yoktu. Damat ile gelin el ele geldiler. Nikâhlarının kıyılacağı yere alkışlar eşliğinde ilerlediler. Nikâh kıyıldı. Damat gelini yanağından öptü. Vals çaldı ve dans etmeye başladılar. Herkes her şeyden gayet memnun görünüyordu. "Bu olanlar sadece bana mı garip geliyor?" diye düşündü. Düğün fazlaca Avrupai gelmişti. Ne Laz ne Çerkes düğünü gibiydi. Selim'i kuzenleriyle tanıştırdıktan sonra ikramların olduğu kokteyl masalarına ilerlediler. Selim "Cegu yapmayacak mısınız?" diye sordu. "Çerkes düğününe geldiğimi sanmıştım." diye ekledi. Cevap vermedi Ali. Başını hafifçe öne eğmekle yetindi. Aslında aklından birçok şey geçiyordu. "Diller ve kültürler yavaş yavaş yok oluyor. Şu düğünde horon olsun görmek isterdim. Küreselleşmek, kültürsüzleşmeyi gerektiriyormuş." gibi cümleler aklından gelip geçti. Dillendirmeye çekindi. Ne yeri ne zamanı diye düşündü. Selim'i de yanına alarak düğün masasına ilerledi.

"Hayırlı olsun. Allah huzurlu bir evlilik nasip etsin inşallah. Hollywood filmlerindeki gibi bir düğün oldu."

Dil Sayfası: Çerkesçe

Goneş'ey Janbek

Hayvanlar

1 Шы (Şı) → At	7 Адакъэ (Edaaga) → Horoz
2 Благъуэ (Blaaǵue) → Timsah	8 Бзу (Bzuu) → Kuş
3 Дзыгъуэ (Dziǵue) → Fare	9 Бгъэ (Bǵa) → Kartal
4 Дзыгъуэ-нэф (Dziǵue-nef) → Yarasa	10 Дыгъужь (Diǵuj) → Kurt
5 Джэду (Cedu) → Kedi	11 Блэ (Ble) → Yılan
6 Джэд (Ced) → Tavuk	12 Хъэ (Ha) → Köpek

Şehirlerimiz ve orijinal Çerkesçe isimleri

Bugünkü İsimleri

- 1 Майкоп (Maykop)
- 2 Нальчик (Nalçik)
- 3 Сочи (Soçi)
- 4 Ставрополь (Stavrapol)
- 5 Краснодар (Krasnadar)

Orijinal İsimleri

Мыекъуапэ (Myeguaape)
Налшык (Nalşık)
Шъачэ (Şaçe)
Шэткъалэ (Şetgaale)
Бжъэдыгъу къалэ (Bjedıǵu gaale)

Soru-Cevaplı Cümle Çözümlemesi

- АдыгэбзэкIэ пщIэрэ?
Adıǵebzek'e pş'ere?
Çerkesçe biliyor musun?

+ ТIэкIу соцIыху ауэ мащIэу сыпсэлъэфкъым.
(T'euk cots'iux aawe maaş'ev sipsele`efk'im.)
Biraz biliyorum ama çok konuşamıyorum.

Адыгэбзэ → Çerkesçe

кIэ → Vasitalaştıran (?) ek

п → 2. tekil şahsa tekabül eder

щIэ(н) → Bilmek

рэ → Tekil şahsa sorulur

псэлъэ(н) → Konuşmak

къым → Olumsuz eki

ТIэкI → Biraz

у → Zarf yapan ek

со → 1. tekil şahsa tekabül eder

мащIэ → Çok

сы → 1. şahsa tekabül eder

ф → Yeterlilik fiili (-ebilmek)

Anlamı Tamamlamak

Blenemih Zeynep

Çoğumuzun din anlayışı, detaylarda boğulduğumuz, temeli sallanan bir geleneğin üstüne bina edilmiş alışkanlıklardan meydana geliyor. Bu durum bilgilerimizin eksik/yanlış olma ihtimalini artırıyor. Belki de İslam düşünce geleneğini anlamlandırırken; ne, ne zaman, nasıl, nerede, niçin, kim gibi sorulara cevap aradığımız eserlerin arasında kaybolacağımıza dair inancımızın kuvveti, bizi “bilmek”ten uzak tutuyor. Bu konuyla ilgili merakımızı harlandıranlar hakkında araştırma yaparken, incelediğimiz eserlerde karşılaştığımız lügate aşına olmayışımız da, şüphesiz, bu alevi küllendiren faktörlerden birisi.

Bahsedeceğim, hem zihnimizde İslam düşünce geleneğinin temelini atacak hem içeriğinde felsefi ve İslami terimler varlığını hissettirse ve yer yer anlaşılması zor olsa da, özveriyle okunduğu takdirde, yazarın, genel okuyucu kitlesine hitap etme vaadini karşılayacak bir kitap.

“Başlamak bitirmenin yarısıdır.” derler. Bu kitap bittiğinde, bir şeylere başlamış hissettiriyor. İslam davasına baş koyup yolu aydınlatmış şahsiyetler ve önderi oldukları düşünce geleneklerinin tanıtımı, eksik olduğumuz noktaların farkına varmamıza ve onları gidermemize ilk adım niteliğinde.

Bu kitapta sadece bir ilimden değil, bütün olarak İslam düşünce geleneğine hizmet eden; kelim, felsefe, tasavvuf, fıkıh ve bunların oluşturduğu bir fikir mirası, “Anadolu irfanı”ndan bahsediliyor. Tanrı-âlem arasındaki ilişkinin aktarımı; kişinin, Allah’ı ve âlemi, fiziksel değil zihinsel bir yakınlık olarak algılamasına olanak sağlıyor.

Birbirinden bağımsız gördüğümüz fıkıh-tasavvuf ilişkisi, etkili bir dille anlatılıyor: Fıkıhın, hayatı şekillendiren, “doğru” davranışları belirleyen işlevinden bahsedilirken tasavvufun ise bu davranışlarda dindarlığı derinleştirme ve anlamını kavrama noktasındaki görevi anlatılıyor. Bazılarımızın diline pelesenk ettiği “evrensel ahlak kuralları ve din ilişkisi”nin karmaşası bu kitap ile çözülebilir.

Kitapta bahsedilen İslam düşünce mirasının Anadolu’daki izlerinin takibi, yolun sonunda kendi adımlarınızı güvenle atabileceğiniz bir yön de tayin edebilir. Kitap, gerçek dindarlığın ve ahlak anlayışının nasıl olması gerektiği konusunda soru işaretlerimizin sebebi olan; sosyal hayatlarımızda az ya da çok mutlaka şahit olduğumuz, “dindarlık ve ahlak” arasındaki ilişkinin kişilere indirgenişi konusuna cevap olabilir. Kitapta aynı zamanda, bir yöntem olarak ortaya çıkmış, pek çok kişiye rehber olan mezheplerin din, mezhep imamlarının görüşlerinin ise vahiy olarak görülmesi gafletinin, mezheplerin kökenleri açıklanarak, önüne geçiliyor. Yazar; İbnü’l Arabi, Fahreddin Razi, Sadrettin Konevi, Siraceddin Umrevi, Gazzali, Davud el-Kayseri, Molla Fenari gibi şahsiyetlerin İslam düşünce geleneğindeki önemlerine değiniyor. Günümüz İslam anlayışının en karanlık sorunlarından biri olan; peygamberliğin kehanetleştirilmesi, mucizelerin mitleştirilmesi konusuna da “Nübüvvetin İmkânı” başlığı altındaki ispatlarla ışık tutuyor. Tüm bunlar hakkında fikir sahibi olarak, zihnimizdeki “İslam”ın anlamını belki tamamlayabiliriz.

Bu kitap, uygulanası bir hayat düsturu olan, “Kendini bil!” sloganını destekliyor. Çünkü her şeyden önce bilmemiz gereken kendimizi bilmektir ama bu, Allah’ı bilmek nispetinde mümkündür. İnandığımız din, Allah’a ilişkin idrakin, içinde bulunduğumuz tüm fiillere eşlik etmesi gerektiğini söyler. Yaratılışın hakikatini kavramak kişiye kendini bildirir, fiilleri de bildiği ölçüsünde anlam kazanır.

Belki bu kitap, benim gibi sizin de dindarlığınızı sorguladığınız bir eser olur. Çünkü kitabın yazarı Ömer Türker’in söylediği gibi: “Sınanmamış dindarlık, dindarlık değildir.”

Evdoksia, Darü'n-Nusret ve Tokat

Goneş'ey Janbek

YAĞIBASAN MEDRESESİ

Antik Bizans metinlerinde Dokia/Evdoksia, Selçuklu metinlerinde Darü'n-Nusret (yardım diyarı), Osmanlı metinlerinde Darü'n-Nasr (yardım edenler diyarı) olarak adlandırılan, Roma İmparatoru Sezar'ın ünlü "Veni, vidi, vici" (Geldim, gördüm, yendim" sözünü sarf ettiği şehir: Tokat...

Evliya Çelebi, meşhur seyahatnamesinde bu şehrin iklimi ve toprağı hakkında şu ifadeleri kullanır: "Evvelâ bu hoş-havalı şehrin dört tarafında olan bahçeleri, bostanları ve gülistan bağları içinde akan suları var ki her bir tatlı sulu ırmağın kıyısında direkli İrem Bağları gibi Rıdvan Cenneti bahçelerinde bülbüllerin figanları ve hoş sesli ötüşleri insanın ruhuna safa verir. Bütün meyveleri öyle ter ü taze ve suludur ki diğer beldelere türlü türlü meyvelerinden hediye götürürler. Henüz letâfeti ve tatlılığı bâki olup birkaç günde lezzeti değişmeyip yine taze ve tatlı kalır. Ve her bağları birer çeşit köşk, havuz ve fiskiyeler ile süslenmiş ve türlü türlü ağaçlar ile bezenmiştir." Hoş iklimi ve verimli topraklarıyla komşu illeri, özellikle de Sivas'ı asırlardır besleyen

Tokat'ın maatteessüf meşhur bağları artık yok olmuş. Ancak yine de verimli arazileriyle, özellikle Kazova'sıyla Anadolu'yu beslemeye devam ediyor.

Hanlar, hamamlar ve camiler diyarı Tokat...

Tokat'ta tarihi mekan olarak nereleri gezeyim dersiniz karşınıza sayısız han, hamam, cami ve türbe çıkacak olup gezmekle bitiremezsiniz. Girdiğiniz herhangi bir ara sokağın alakasız bulacağınız bir konumunda rastgele bu eserlerle karşılaşsınız. Fakat benim zamanım yok, belli yerleri gezeyim dersiniz sizleri Sulusokak bekler. Tarihi Taşhan'ın (Voyvoda Hanlığı) yanındaki sokaklardan yukarı istikamete çıktığınızda Sulusokak olarak adlandırılan bölgeye varmış olursunuz. Burada Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait doyurucu sayıda tarihi yapı görürsünüz: Yağibasan Medresesi, Tokat Ulu Camii, Ali Tusi Türbesi, Takyeciler Camii... Sulusokak'ı gezip indikten sonra mutlaka Taşhan'ı ve yine çok yakın bölgelerde bulunan Yazmacılar Hanı'nı, Ali Paşa ve Hatuniye (Meydan) Camiilerini gezmeyi unutmayınız. Bu mekanları da gezdiyseniz son olarak yürüme mesafesinde bulunan Behzat'a gidip 1536 tarihli Behzat Camii'nde iki rekat namaz kılıp caminin hemen arkasında bulunan, II. Abdülhamid'in cülusunun 25. yılı şerefine inşa

TAŞHAN

edilmiş olan Saat Kulesi önünde mutlaka fotoğraf çekinmelisiniz. Ayrıca saat başına denk geldiyseniz çok şanslısınız, ki her yeni saat başında çalan kule çanının sesi şehre ayrı bir ambiyans katar.

Merkez ilçenin dışına çıktığınızda mutlaka ve mutlaka Pazar ilçesinde bulunan, UNESCO'nun Dünya Mirası listesinde yer alan Balıca Mağarası'nı ve yine aynı ilçedeki Mahperi Hatun Kervansarayı'nı ziyaret etmelisiniz. Zile ilçesine gittiğinizde Sezar'ın "veni, vidi, vici" sözünü söylediği Zile Kalesi'ni gezmeyi ihmal etmemelisiniz.

Tokat'a gelmişken meşhur çökelekli Çamlıbel pidesini yemeden gitmek olmaz. Şehir merkezinde bu pideyi yapan güzel restoranlar olsa da asıl lezzeti merkez ilçeye bağlı olan Çamlıbel beldesindeki pidecilerde alırsınız. Tokat Kebabına gelecek olursak kökleri Tokat'a ait biri olarak bu kebabı pek de överemeyeceğim. Zira Tokat kebabı pahalı olup az ete ve çok sebzeye sahiptir. Ancak yapılış tarzıyla, lezzet açısından diğer bildiğiniz kebaplardan epey farklı olup en azından bir kere de olsa tatmak gerekir.

Tokat'tan giderken hediyelik eşya olarak ne götürülebilir diye bir soru soracak olursak cevabı kesinlikle "yazma" olur. Tokat'ı en özgün şekilde hatırlatacak hediyelik eşya yazmadır. Tokat'ın yazma zanaatı meşhurdur ve 600 yıllık tarihe sahiptir. Evliya Çelebi Tokat yazmalarını şu

SAAT KULESİ

sözlerle över: "Beyaz pembe bezi Diyar-ı Lahor'da yapılmaz. Güya altın gibi mücelladır. Kalemkar basma yüzü, münakkaş perdeleri gayet memduh olur."

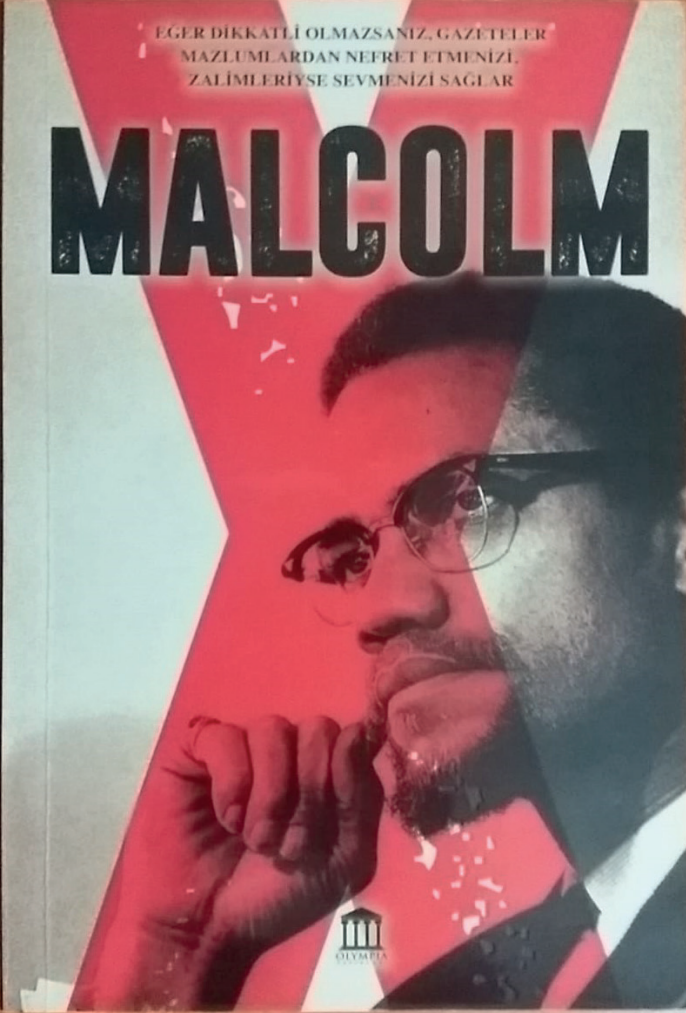

Malcolm X

Neden X? Bilinmeyen

Kuşha Dimaze

İyi siyah veya iyi beyaz olmak gibi bir durum yoktur.
İyi veya kötü insanlar vardır.
Malcolm X

Ahmet Seyrek'in hazırladığı bu eser, 2016 yılında Olympia yayınlarından çıkmıştır. Eserde, bir aktivist olan Malcolm X'in hayatı ve aktivist olma yolundaki mücadelesi anlatılmıştır. Kitabın dili gayet sade olmakla birlikte akıcıdır.

Kısaca eserin içeriğinden bahsedeyim. Malcolm X, aslen Afrikalı siyahi bir hırsız, aktivist ve vaiz! Babası gibi ömrü boyunca Amerikalı siyahların özgürlüğü için çalışmış bir kimse. Malcolm X, siyah düşmanlığı ile daha anne karnında iken gece yarısı evlerine beyazlar tarafından atılan bir bomba vasıtasıyla tanışmış. İlk canlı hatırası da dört yaşından. Bu sefer evlerine beyazlar tarafından ateş açılmış. Yine bir akşam babasının darp edilmesiyle Malcolm yetim kalmıştır. 10 yaşlarına geldiğinde hırsızlık yapmaya başlamış ve içeri atılmış. Böylelikle beyaz düşmanlığı da iyice perçinlenmiştir.

Malcolm, hapishanede hem abisinin mektupları hem de hapishanede tanıştığı Müslüman bir din adamının vesilesiyle İslam'la tanışmış. Radikal bir karar ile Müslüman olmuş. Aldığı radikal kararlardan biri de soyadını değiştirmek olmuş. Çünkü eski soyadları o dönemde efendilerinin kölelerine verdikleri soyadlarıymış. Müslüman olmasına vesile olan din adamı Elijah Muhammed sayesinde dönemindeki tüm dava arkadaşları gibi Afrikalı aileleri temsil eden "X" soyadını almış. Amerika'nın siyah düşmanlığı ile asıllarını unutturmaya çalıştığı sisteme karşı "X".

Sayesinde İslam ile tanıştığı Elijah Muhammed'in beyazlara karşı tıpkı siyahlara beyazların olduğu gibi bir öfke hareketi vardı. Bu hareket beyazlara öfke kusmakta ve Elijah Muhammed'in Tanrı'nın insan

bedeninde ki halini esas almaktaydı. İslam ile tanışıp uğruna çalıştığı hareketin yandaşlarınca başına geleceklerden habersiz olan Malcolm, reformist ve sürekli araştıran yapısı sayesinde gerçek İslam'la tanışacaktır. Bu yolda yaşadığı olaylar üzerinden yaptığı çıkarımlar çok dikkat çekici olup kendisini gerçek İslam'a götürecektir ve milyonların sevip dinlediği bir vaiz olacaktır.

Gayet akıcı ve sade bir dille kaleme alınan eser, 157 sayfa olup kısa kısa bölümlendirmeler yaparak kitabı daha anlaşılır hale getirmiştir. İdealist, amaçları olan, amaçları doğrultusunda canla başla çalışmayı göze alabilen ve İslam'a gönül vermiş kişiler için okuması hayli zevkli bir eser olacaktır.

